

19.5.2015

Dnro 3262/4/14

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Juha-Pekka Konttinen

OIKAISUVAATIMUSTEN KÄSITTELY VIIVÄSTYI LAINVASTAISELLA TAVALLA VAMMAISPALVELUASIASSA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli eduskunnan oikeusasiamiehelle 30.7.2014 ja 28.8.2014 osoittamissaan kirjoituksissa Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitoksen menettelyä 90-vuotiaan sokean äitinsä vammaispalvelujen järjestämisestä koskevassa asiassa. Kirjoituksissa palattiin asiaan, johon apulaisoikeusasiamiehen sijainen Pasi Pölönen on jo antanut vastauksen 24.7.2014 (dnro 1885/4/14).

Kantelija kertoi vammaispalveluasian käsittelyn viivästyksen syistä ja asian käsittelyyn liittyvistä epäkohdista. Kantelija katsoi, että Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden keskuslaitoksen aikaisempaan kanteluasiaan liittyvä 6.6.2014 lausunto ja siihen liitetyt selvitykset olivat osin virheellisiä.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Palveluasumista ja henkilökohtaista apua koskevan asian käsittely

Kantelija on hakenut muutosta 24.3.2014 äidilleen tehtyihin kielteisiin viranhaltijan päätöksiin, jotka koskevat vammaispalvelulain mukaista henkilökohtaista apua ja palveluasumista. Helsingin kaupungin toinen jaosto on hylännyt viranhaltijan päätöksistä tehdyt oikaisuvaatimukset 16.10.2014 päivätyillä päätöksillään. Saadun tiedon mukaan jaoston päätöksistä on valitettu Helsingin hallinto-oikeuteen.

Perustuslain 109 §:n mukaan eduskunnan oikeusasiamiehen tulee valvoa, että muun ohella tuomioistuimet ja muut viranomaiset noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Eduskunnan oikeusasiamies ei hänelle kuuluvan laillisuusvalvonnan puitteissa voi toimia lakiin perustuvan muutoksenhakujärjestelmän korvaavana eikä sitä täydentävänä vaihtoehtona. Oikeusasiamies ei siten voi muuttaa eikä kumota viranomaisten päätöksiä. Vakiintuneen laillisuusvalvontakäytännön mukaan oikeusasiamies ei tutki asiaa, joka on vireillä tuomioistuimessa tai toisessa viranomaisessa.

Henkilökohtaista apua ja palveluasumista koskevat asiat ovat vireillä hallinto-oikeudessa. Viime kädessä tuomioistuin arvioi oikeuden henkilökohtaiseen apuun ja palveluasumiseen. Tämän vuoksi kirjoitus ei antanut minulle tältä osin aihetta enempiin toimenpiteisiin.

3.2

Oikaisuvaatimusten käsittely

3.2.1

Oikeusohjeet

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Hallintolain 7 §:n mukaan asiointi asian käsittelyviranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti palveluja ja viranomaisen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Asioinnilla tarkoitetaan säännöksen perusteluiden mukaan kaikkia julkisen tehtävän hoitamiseen liittyvien palvelujen käyttöä. Hallintolain 23 §:n mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivästystä.

Hallintolain mainittu säännös koskee kaikkia asian käsittelyn vaiheita, siis myös sosiaalihuoltolain 45 §:ssä tarkoitettujen viranhaltijapäätöksistä tehtyjen oikaisuvaatimusten käsittelyä.

Hallintolain 49 e §:n mukaan oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä. Sosiaalihuoltoasetuksen 16 §:n 2 momentin mukana sosiaalilautakunnan on käsiteltävä sosiaalihuoltolain 45 §:n 2 momentissa tarkoitettu asia (oikaisuvaatimus) kiireellisenä.

Hallintolain muutokseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 226/2009) mukaan se, että oikaisuvaatimusasiat käsitellään kiireellisinä, on keskeistä koko oikaisuvaatimusjärjestelmän toimivuudelle ja uskottavuudelle. Siksi asiasta on pidetty perusteltuna ehdottaa säädettäväksi hallintolaissa yleissääntelyn tasoisesti. Kiireellisyysedellytyksellä on taustansa perus- ja ihmisoikeuksia ilmentävissä hyvän hallinnon ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimuksissa. Erityisesti hyvää hallintoa konkretisoiva hallinnon palveluperiaate edellyttää, että oikaisuvaatimusasiat ratkaistaan joustavasti ja tehokkaasti.

Vammaispalvelulain 3 a §:n 3 momentin mukaan vammaispalvelulain mukaisia palveluita ja tukitoimia koskevat päätökset on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun vammaisen henkilö tai hänen edustajansa on esittänyt palvelua tai tukitointa koskevan hakemuksen.

3.2.2

Saatu selvitys ja arviointi

Saadun selvityksen mukaan palveluasumista ja henkilökohtaista apua koskevat oikaisuvaatimukset ovat saapuneet Helsingin kaupungin kirjaamoon 16.4.2014. Helsingin kaupungin toinen jaosto on hylännyt oikaisuvaatimukset 16.10.2014 päätöksillään. Oikaisuvaatimusten kokonaiskäsittelyaika on ollut kuusi kuukautta.

Arvioin asiaa seuraavasti.

Apulaisoikeusasiamies otti vuonna 2013 omana aloitteenaan käsiteltäväksi Helsingin sosiaali- ja terveysviraston menettelyn yksilöhuollon asioiden muutoksenhakujen käsittelyajoista. Apulaisoikeusasiamies katsoi ratkaisussaan 22.8.2014 (Dnro 5105/2/13), että oikaisuvaatimusten käsittely oli Helsingin sosiaali- ja terveysvirastossa hallintolain ja sosiaalihuoltoasetuksen vastaisella tavalla viivästynyt. Sosiaali- ja terveysviraston menettelyn moitittavuutta lisäsi se, että viivästyminen oli saattanut vaarantaa sosiaalihuollon asiakkaan

oikeuden perustuslain turvaamaan välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Apulaisoikeusasiamies antoi huomautuksen Helsingin sosiaali- ja terveysvirastolle lainvastaisesta menettelystä.

Selvityksen mukaan sosiaali- ja terveysvirastossa on ryhdytty useisiin toimenpiteisiin, joiden tavoitteena oli saada viranhaltijapäätöksistä tehdyt oikaisuvaatimukset käsiteltyksi lainmukaisessa ajassa. Helsingin sosiaali- ja terveyslautakunnan selvityksen mukaan vireille tulevan asian (oikaisuvaatimuksen) odotettavissa oleva käsittelyaika on keskimäärin alle kolme kuukautta vuoden 2014 lopussa.

Oikeusasiamiehen vakiintuneen valvontakäytännön mukaan hyväksyttävänä hallintolain tarkoittamana oikaisuvaatimuksen käsittelyaikana voidaan pitää alle kolmen kuukauden käsittelyaikaa.

Korostan, että käsittelyajan viivytyksettömyyttä arvioitaessa on otettava huomioon asian merkitys palvelua tai tukitoita hakeneelle henkilölle. Mitä suurempi merkitys ratkaisulla on asianomaisen jokapäiväisen elämän kannalta, sitä joutuisampaan käsittelyyn asiassa tulee pyrkiä. Käytännössä tämä voi tarkoittaa muutoksenhakuasioiden asettamista etusijajärjestykseen asian laadun, kiireellisyyden ja oikeusturvan tarpeen perusteella.

Vammaispalvelulain mukaisessa palveluasumisessa ja henkilökohtaisessa avussa on kysymys subjektiivisesta oikeudesta ja sellaisista perustavanlaatuisista palveluista, joilla turvataan vaikeavammaiselle henkilölle perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaista oikeutta välttämättömään huolenpitoon. Tällaisten palvelujen kohdalla viranomaisilta edellytetään, että asian käsittelyn joutuisuuteen kiinnitetään erityistä huomiota. Tämä joutuisuuden ja viivytyksettömän käsittelyn vaatimus koskee myös muutoksenhakujen käsittelyä ja päätösten täytäntöönpanoa. Mielestäni edellä mainitut käsittelyn kiireellisyyttä ja viivytyksettömyyttä koskevat seikat olisi tullut ottaa huomioon myös kantelijan äidin oikaisuvaatimusasioiden käsittelyssä.

Kantelijan äiti on sokea henkilö, jolla on liikuntavamma ja muita vammoja sekä sairauksia. Selvityksen mukaan hän tarvitsee runsaasti apua selviytyäkseen päivittäisistä toimistaan. Oikaisuvaatimusten käsittely on kestänyt Helsingin sosiaali- ja terveysvirastossa kuusi kuukautta. Katson, että oikaisuvaatimusten käsittely on viivästynyt lainvastaisella tavalla.

Korostan tässä yhteydessä, että haavoittuvassa asemassa olevan henkilön (esimerkiksi vaikeavammaisen tai iäkäs henkilö), palvelujen tarve tulee arvioida ja palvelut turvata myös muutoksenhakuprosessin aikana. Tämä voi edellyttää esimerkiksi kotiin annettavien palvelujen (esim. kotipalvelun ja kotisairaanhoidon) järjestämistä, jotta perustuslain 19 §:n 1 momentin mukainen oikeus välttämättömään huolenpitoon voidaan turvata.

4

TOIMENPITEET

Saatan Helsingin sosiaali- ja terveysviraston tietoon käsitykseni kantelijan äidin oikaisuvaatimusten käsittelyn viivästysten lainvastaisuudesta. Samalla kiinnitän sosiaali- ja terveysviraston huomiota oikaisuvaatimusten kiireellisyyden arvioinnista sanottuun. Tässä tarkoituksessa lähetän tästä ratkaisustani jäljennöksen Helsingin sosiaali- ja terveysvirastolle.